

дитинства до підліткового віку; соціальні відмінності, пов'язані із зіткненням контролюючої ролі батьків з потребами підлітків у автономії.

Отже, у підлітковому віці роль дорослого суттєво змінюється – він перестає бути «істиною в останній інстанції», оскільки підліток категорично відмовляється дотримуватися правил, які раніше здавалися йому «нормальними».

Список використаної літератури:

1. Байярд Р., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток. – М.: Просвещение, 1995. – 167 с.
2. Кле М. Психология подростка / Пер. с фр. – М.: Педагогика, 1991 – 176 с.
3. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. Райс. – СПб.: Питер, 2000. – 624 с.
4. Ремшмидт Х. Подростковый и юношеский возраст: проблемы становления личности / Пер.с нем. / Х Ремшмидт – М.: Мир, 1994. – 320 с.
5. Савчин В., Василенко В. Вікова психологія. – К: Академвидат, 2001. – 250 с.
6. Эриксон Э. Психологический кризис развития в отрочестве и юности // Подросток и семья: хрестоматия / под ред. Д. Я. Райгородского. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ. – М., 2003. – С. 3–13.

Науковий керівник: доцент Н. В. Шавровська

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

І. М. Фаріон

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Підлітковий і ранній вік відрізняється ростом самосвідомості, що зростає інтересом до власного «Я». Облік цієї обставини виявляється принципово важливим у плані організації професійної орієнтації школярів, оскільки здатність до усвідомленого й упевненого вибору професії в цьому віці тісно зв'язана з формування такої психологічної якості, як образ «Я» [2, с.17].

У роботі з учнями використовується комплекс психологічних методик, що забезпечують, по-перше, можливість одержання кожним учнем інформації про свої індивідуальні психологічні якості і ступінь їхньої відповідності вимогам тієї або іншої професії (діагностичні методичні процедури) і по-друге, можливість розвитку цих психологічних якостей (розвиваючі методичні процедури у виді елементів інтелектуального і соціально-психологічного тренінгу, психотехнічних, сюжетно-рольових і ділових ігор) [2, с. 56].

Розвиваюча психологічна діагностика виступає як найважливіший елемент у системі профорієнтаційної роботи, оскільки саме в умовах психологічного самовивчення в учнів формується образ «Я» у єдності трьох основних складових (когнітивної, емоційної, регуляторної). У свою чергу, підвищення рівня самопізнання (рефлексії) забезпечує, з одного боку, можливість усвідомленого й обґрунтованого вибору учнями професій з обліком власних психологічних особливостей і, з іншого боку – можливість більш повної професійної самореалізації в майбутній професійній діяльності з урахуванням твердих вимог ринкової економіки [3, с.74].

Старшокласники істотно відрізняються один від одного не тільки по темпераменту і по характеру, але і по своїх здібностях, потребам, прагненням і інтересам, різним ступенем самосвідомості. Індивідуальні особливості виявляються й у виборі життєвого шляху. Вибір професії й оволодіння нею починається з професійного самовизначення. На цьому етапі учні повинні вже цілком реально

сформувані для себе задачу вибору майбутньої сфери діяльності з обліком наявного психологічного і психофізіологічного ресурсів. У цей час в учнів формуються відносини до визначених професій, здійснюється вибір навчальних предметів відповідно до обраної професії [1, с.34].

Для діагностики психологічних проблем, зв'язаних із професійним самовизначенням, іноді буває досить бесіди психолога з клієнтом, але в більшості випадків потрібне проведення комплексного діагностичного обстеження за допомогою психологічних методик, що дозволяють визначити:

- ціннісні орієнтації й установки;
- найближчі і перспективні життєві плани і професійні наміри;
- рівень сформованості представлень про професії;
- рівень розвитку самооцінки;
- здатності, схильності й інтереси;
- рівень розвитку професійної мотивації;
- особистісні особливості;
- реальні життєві умови (сімейні відносини, здоров'я, матеріальне забезпечення й ін.).

Згідно, з І. Коном, професійне самовизначення людини починається далеко в його дитинстві, коли в дитячій грі, дитина приймає на себе різні професійні ролі, і програє зв'язані з ним поведінки. І закінчується в ранній юності, коли вже необхідно прийняти рішення, що вплине на все подальше життя людини. Експериментальне вивчення (Шаліонов Р.М.) значимості мотивів навчальної діяльності і професійного вибору підлітків і юнаків визначальне значення в навчальній діяльності здобувають мотиви самовизначення й вузькопрактичі, у виборі професії – мотивація «на себе»[1, с.74].

У сучасному суспільстві актуально і гостро встає проблема конкретної психологічної допомоги старшокласникам у їхньому професійному самовизначенні. Задача психолога в цій ситуації полягає в тому, щоб дати дітям психологічні засоби розв'язування їх особистісних проблем, зв'язаних із професійним самовизначенням. Психологи можуть допомогти, на основі діагностики цих психологічних проблем, в здійсненні професійного вибору, або забезпечити передумови до здійснення цього вибору в майбутньому [2, с. 26].

Консультант повинний забезпечити умови, що стимулюють ріст людини, у результаті чого клієнт сам міг би взяти на себе відповідальність за той або інший професійний вибір. [3, с.94].

Список використаної літератури:

1. Драгунова Т.В. Подросток. М.: Знание, 1988. – № 4. – С. 86—88.
2. Мачинський О.В. До проблем ідентифікації особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 4. – С. 28 – 30.
3. Прохоров А.О. Саморегуляція психических состояний в учебной и педагогической деятельности // Вопр. психологии. – 1991. – № 4. – С. 158 – 172.

Науковий керівник: доцент О. В. Куліш